

Johannes Nicolai

MINDEORD

I

JOHANNES NICOLAISEN

27. maj 1921 — 2. februar 1980

Tale i Videnskabernes Selskabs møde den 26. november 1981

af C. J. Becker

Det er ikke fulde fire år siden, at Johannes Nicolaisen her i Selskabet talte udførligt og varmt over sin forgænger og lærer i etnografien, Kaj Birket-Smith. Samtidigt skildrede han en rig, ja blomstrende epoke i dansk etnografis historie — men tillige et afsluttet kapitel. Når professor Johannes Nicolaisen nu — så urimeligt få år efter — skal mindes i Selskabet, kan et ikke mindre smukt kapitel i fagets videre udvikling samtidigt skitseres. Hvorvidt så også det bør kaldes for afsluttet, er det vel tidligt nok at dømme om. Men det har været — og er endnu sådan — at mange af de såkaldte »små« fag (rigtigere: svagt bemandede fag) i dansk videnskab i deres historie og udvikling er knyttet til enkelte forskerpersonligheder.

Arne Johannes Nicolaisen — som det fulde navn lyder — blev født i Tommerup d. 27. maj 1921. Forældrene tilhørte gamle, vidtforregnede bondeslægter fra henholdsvis det nordlige og sydlige Fyn. Også faderen havde haft gård, men den blev afhændet, og familien var flyttet til stationsbyen Tommerup. Det medførte kendskab til hele tre sociale miljøer — slægtens, landsbyens og stationsbyens — og har givet haft betydning for Nicolaisens senere gerning, fordi han fra barndommen af blev fortrolig med (eller snart kom til at forstå) de komplicerede adfærdsmønstre, som må respekteres, hvad enten ens miljø udfolder sig i fynsk frodighed eller afrikanske ørkeners goldhed.

Skal man forsøge at give nogle træk af Nic's personlighed, er det nødvendigt at begynde så tidligt. — Måske burde jeg ikke anvende et kendingsnavn, der kunne synes forbeholdt familie og venner; det blev faktisk brugt også blandt kolleger og forskere i hele verden. Nic. fulgte ikke slægtens traditioner, men ville studere. Tidligt fik han interesser,

som forekom familien særprægede: dyrelivets og navnlig fuglenes mysterier, men fremfor alt arktiske forhold i bred forstand. Han har selv berettet, hvorledes han blev fascineret af Knud Rasmussens rejser og hele hans gerning, og hvordan han drømte om selv engang at kunne udrette noget lignende. I ungdomsårene brugte han sine sparepenge til køb af arktisk litteratur og havde efterhånden en ganske pæn samling.

Efter studentereksamen 1941 og efter aftjent værnepligt havde Nic. ikke opgivet sine arktiske drømme. Det forekom ham rigtigt at kontakte universitetets professor i eskimoisk sprog og kultur. Det var dengang William Thalbitzer. Resultatet af hans forsøg var absolut negativt, hvad man nok kunne have fortalt Nic. i forvejen, om man — d.v.s. andre — havde haft mulighed for at give råd. Heldigvis gav han ikke op, men fandt frem til, at kulturgeografi så kunne være vejen, og han begyndte et studium her. Denne gang var det rigtigt, idet etnografien endnu ikke havde en selvstændig lærestol i København; både i teori og praksis omfatter kulturgeografien også studiet af menneskeligt virke og dets samfundsforhold.

I den periode, altså meget tidligt i uddannelsen, tager Nic. initiativ til sit første etnografiske feltstudium. På egen regning og risiko tager han i vinteren 1945/46 til de nordskandinaviske samer for at studere nomadeliv. Efter sin henved 900 kilometer lange ski-ekspedition påtænker han at følge feltarbejdet op med studier hos professor E. Manker i Stockholm, men tager dog først tilbage til København.

Af en eller anden grund ændrer Nic. nu sine planer; han går i gang med at studere etnografi i København og under Birket-Smith, der i 1945 havde fået oprettet et lektorat ved universitetet og etableret en magisterkonferens i faget.

Allerede året efter sit studie-skift, altså sommeren 1947, er Nic. igen på farten, men denne gang blandt nomader i det centrale Algier. Det var et dumdrigt foretagende: uden tilstrækkelige midler og til slut hæmmet af sygdom færdedes Nic. i tre måneder ene mand og til fods gennem ørkenområder, hvor tørke og hungersnød tilmed hærgede. Når han få år efter vender tilbage til de samme og lignende vilkår, giver det bedre end mange ord udtryk for en ukuelig forskertrang. Hans skriftlige rapporter dokumenterer, at indsatsen gav ny og vigtig viden, og at han allerede er en dygtig feltforsker.

Hvorfor skifter en student — vi er endnu ikke nået frem til Nic's eksamen — så hastigt arbejdsfelt fra en uden tvivl lovende start hos

samerne i det arktiske til nomader i Afrikas ørkener? Måske findes der et svar i nogle bemærkninger fra forordet til hans disputats, hvor det nævnes, at etnografen C. G. Feilberg (dengang inspektør ved Etnografisk Samling, snart efter professor i kulturgeografi) i ord og handling havde vakt hans interesse for nomadefolk i Afrika og Asien.

Nic. rapporterer ikke selv om flere feltarbejder før sin afsluttende eksamen. Der er dog et *intermezzo*: 1948 har han planlagt en ny ekspedition til Nordafrika med sin nære ven og fagfælle Jens Yde (ansat ved Etnografisk Samling og en fin kender af sydamerikanske folkeslag). Turen skulle denne gang foregå på motorcykel med sidevogn; den ender på sygehuset i Nyborg.

Næste trin er magisterkonferensen i 1950. Tilsyneladende har der kun været ret få regulære studie-år til at forberede en (i hvert fald dengang) krævende eksamen. Hans senere arbejder viser dog, at han har lært sit fag også i teori og har fået et bredt kendskab til etnografisk litteratur. Vinteren derefter er han påny i Nordafrika for med støtte af Nationalmuseet og det just etablerede »Forhistorisk Museum« i Århus at supplere sine tidligere iagttagelser og indsamle etnografika. Et halvt år senere følger så hans første store ekspedition til tuaregerne i det nordlige og sydlige Sahara.

Årene 1953—54 bliver af afgørende betydning for Nic's fortsatte uddannelse, idet han på et British Council-stipendium opholder sig ved University College i London og studerer under professor Daryll Forde. Etnografi-studiet i København var nok lagt bredt an, d.v.s. at Birket-Smith både havde et beundringsværdigt kendskab til etnografi og en række nabo-discipliner; selv om han havde en liberal indstilling til de forskellige internationale forsknings-retninger, var han klart tilhænger af en kulturhistorisk holdning til faget og lagde især vægt på de enkelte folkeslags materielle kultur. I England havde man mere ensidigt lagt sig efter de forskellige samfunds social-strukturer, som det bl. a. var formuleret af Radcliff-Brown og B. Malinowski — for blot at nævne to af de mere kendte navne. Denne retning, som gerne med et forenklet udtryk kaldes for »funktionalisme« inden for etnografien, var på ingen måde ukendt blandt danske forskere; dens hovedværker hørte således til Birket-Smiths almene krav til de studerende. Alligevel kom Nic's primære studier i London til at betyde, at han i højere grad anvendte funktionalistiske teorier og metoder i sin egen forskning, og det fik særlig betydning for hans fortsatte feltstudier i Afrika. 1954—55 får han nemlig mulighed for sin hidtil mest omfattende primærforskning blandt tua-

regerne, idet han gennem 14 måneder opholder sig hos mange forskellige grupper i deres vidtstrakte områder.

1956 vender Nic. tilbage til København og får mulighed for at bearbejde sit omfattende materiale; gennem seks år nyder han godt af de kort forinden oprettede universitets-stipendier. Det giver ham den nødvendige arbejdsro, og det fører frem til en disputats, der bliver forsvaret i december 1963. Herefter føles det naturligt, at han ved Birket-Smiths pensionering samme år efterfølger ham som lektor i faget.

Praktisk undervisning og ansvar for et helt fag betyder afslutning på en sorgløs forsker-tilværelse og stiller samtidig store administrative og undervisningsmæssige krav. Det havde længe været betragtet som noget naturligt, at etnografien fik sit eget professorat; men så længe Birket-Smith ønskede at forblive ved Nationalmuseet og samtidig lede undervisningen gennem sit lektorat, blev der ikke snakket ret meget om den sag. De nødvendige ændringer ved hans afgang var dog forberedt i god tid, og efter at et ordinært professorat var bevilget i finansåret 1963/64, udpegedes Nic. pr. 1. sept. 1964 til stillingen blandt to vel kvalificerede ansøgere.

Af hensyn til fagets historie bør man måske kommentere en tilsyneladende naturlig udvikling, og især nævne etnografiens placering blandt de øvrige fag ved universitetet. Efter dansk tradition har etnografi altid været en humanistisk disciplin, selv om det gamle lektorat var knyttet til geografi og dermed det matematisk-naturvidenskabelige fakultet. Også i det filosofiske fakultet er man interesseret i sagen og kan tænke sig at få faget knyttet hertil. Man har forberedt sagen ved få år tidligere at anmelde en arkæologisk-etnologisk faggruppe, hvor der også skulle være plads til etnografien. — Fra naturvidenskabelig side søger især kulturgeograferne at beholde etnografien. Da den nye professor i faget bliver udnævnt, foretrækker han at blive i det naturvidenskabelige fakultet, bl. a. ud fra den nøgterne vurdering, at man her havde bedre muligheder for at opbygge et institut med *alt*, d.v.s. medarbejdere, bibliotek og andre hjælpemidler. Det viste sig senere, at beslutningen var rigtig.

Hidtil havde Nationalmuseets etnografiske samling og dets imponerende bibliotek været hjemsted også for universitets-uddannelse og forskning, og de forholdsvis få studerende gled naturligt ind i afdelingens fine, videnskabelige miljø. Men ved Birket-Smiths afgang varsles en ny politik fra museets side: man er ikke særlig interesseret i at bevare kontakten med uddannelse af næste generation, og i stedet for planlagte lokale-udvidelser til lærer og studenter tilbyder man en stærkt reduceret

og aldeles urimelig ordning. Hvor meget end den nye professor ønsker at fortsætte den direkte kontakt til museet, må han søge andetsteds hen, og universitetet skaffer midlertidig plads i den gamle polytekniske læreanstalt i Sølvgade. Her installeres så »Institut for etnologi og antropologi«, og her udbygges det hurtigt takket være et målbevidst arbejde og — ikke mindst — universitetets økonomiske muligheder i disse år. I 1965: 1 professor og en halv sekretær, i 1970: 6 videnskabelige stillinger plus 3 eksterne lektorer. 1971 får instituttet nye lokaler i den bygning, som kort forinden var købt af universitetet til brug for de arkæologiske og etnologiske fag i Frederiksholm Kanal/Vandkunsten.

Indtil omkring flytningen havde Nic. taget sig af arbejdet med udbygningen og haft den daglige ledelse af instituttet. Men den nye styrelseslov og universitetets ændrede struktur får ganske stor indflydelse på den videre udvikling. Tilfældigt falder dette sammen med, at nye videnskabelige strømninger vestfra fejer ind over både etnografi og en række beslægtede fag. Nu har disse fag altid i international forstand været dyrket efter forskellige skoler eller teoretiske retninger; Birket-Smith's historiske eller kulturhistoriske grundsyn har været nævnt. Nic's første større arbejder præges af en retning, der som allerede omtalt kaldes engelsk funktionalisme. I virkeligheden er den blot en revision eller modernisering, d.v.s. en fortsættelse af den traditionelle danske linie fra H. P. Steensby, Gudmund Hatt, Feilberg og Birket-Smith, dog med noget større vægt på studiet af de samfundsmæssige og sociale strukturer hos de enkelte folkeslag. 1970'ernes neo-evolutionistiske bølge betyder et langt større brud med gamle forskningstraditioner; nu bliver det énsidige — tillige ofte politisk inspirerede — synspunkter, der kommer i forgrunden, og man er ikke særlig interesseret i de resultater, som studiet af den materielle kultur kan føre til.

For faget og ikke mindst for Nic. personligt bliver det også vigtigt, at universitetet flytter faget fra naturvidenskaberne (og dermed geografien) til det samfundsvidenskabelige fakultet. I universitetets årbog 1972/73 står (s. 84): »Pr. 1. april blev Institut for etnologi og antropologi trods stærke protester ved et diktat fra konsistorium overflyttet fra det matemaisk-naturvidenskabelige fakultet og sluttet sammen med sociologer og kultursociologer i det antropologisk-sociologiske fagråd under det samfundsvidenskabelige hovedområde«.

I forbindelse med den nye styrelseslov og den hermed følgende studierindflydelse på studieforløbet betyder det en gradvis, men ganske radikal ændring også af fagets indhold. Nic. lader sig ikke løbe over-

ende, men holder fast ved sin metode og bruger fortsat — som vist den eneste lærer — Nationalmuseets rige samlinger som støtte ved forelæsninger og øvelser. Hans egen forskning bliver heller ikke hæmmet, tværtimod, ja måske netop som følge af udfordringen fra de yngre. Det gælder både fortsat behandling af tidligere indsamlet materiale og feltforskning med nye opgaver. Mange i Selskabet husker sikkert hans seneste meddelelse her, en rapport om feltarbejde blandt et jægerfolk på Borneo (marts 1977), hvor han skarpt kritiserer de neo-evolutionistiske teorier. I en af hans samtidige, foreløbige publikationer herom (i FOLK vol. 18, s. 226) står således: »Personally I consider it a severe loss to modern anthropology that so few scholars now go into the evolution of culture through careful studies guided by the diffusionistic principles and the comparative method. The shortcomings of so-called neo-evolutionary anthropology mainly seem to be due to the neglect of culture-historical factors«.

Jeg nævnte for lidt siden nogle administrative besværligheder, der både kunne hæmme og faktisk har hæmmet Nic's forskning i disse år. Det er den slags opgaver, som ofte gives til forskere, der har vist sig at være samvittighedsfulde, pligtopfyldende og bredt orienterede. I en årrække sidder Nic. i fagrådet for sociologi og antropologi — et tidtagende og brydsomt hverv. 1972—79 er Nic. medlem af Statens Humanistiske Forskningsråd, en langt vigtigere og positiv forskningspolitisk opgave. Både i dette råd og dets forgænger, Statens Alm. Videnskabsfond, har etnografien hørt til de store og dyre fag blandt humaniora; selv om man fra starten af har tilgodeset det på en rimelig måde, er det trods alt betryggende, at en fagmand er med, når der skal tages beslutning. I tilslutningen hertil har Nic. haft sæde i en række andre råd og udvalg, bl. a. Danida.

I samme forbindelse, men ikke helt på sin kronologiske plads, bør nævnes det store arbejde, som Nic. gennem mange år har udført for sit fag gennem Dansk Etnografisk Forening. Han var med til at starte selskabet og sad i mange år i bestyrelsen, fra 1963 som formand. Han var i redaktionen af foreningens rent faglige årbog »FOLK«, ligesom han var med, dengang man begyndte det mere populære tidsskrift »Jordens Folk«.

Måske kunne man synes, at jeg har omtalt forholdene ved universitetet vel meget, men det er med forsæt. En betydelig indsats for faget er jo, at Nic. opbygger et stort institut, som gennem sin undervisning

og forskning får mulighed for at udrette langt mere, end da Birket-Smith en generation tidligere kørte løbet.

En anden og ikke mindre betydningsfuld virksomhed (hvor andre fagfæller er lige så aktive) udgør den lige nævnte etnografiske forening og dens publikationer, hvor man både kan fremlægge mere fagligt betonedede resultater og samtidig henvende sig til videre kredse. Det hænger sammen med den virkelig store betydning, som faget har fået gennem den helt ændrede holdning, som det danske samfund nu har til verdens folk i almindelighed og til vor politik over for de såkaldte u-lande i særdeleshed. Etnografisk forskning har her et ganske særligt ansvar og større forpligtelser end så mange andre humanistiske fag. Det har Nic. aldrig lagt skjul på, hverken i tale, skrift eller handling.

Derfor er det ikke helt ligegyldigt, hvordan fagets videnskabelige metoder og dets primær-forskning formuleres. Der er en afgørende forskel mellem Nic's (og andres) opfattelse af etnografi som en objektiv forståelse af de enkelte folks materielle og åndelige kultur i deres eget historiske perspektiv, og på den anden side de neo-evolutionistiske retninger, hvor man ud fra forenklede fællesteorier for samfundsudviklingen og en — bevidst eller ubevidst — sammenkædning med moderne ideologiske synspunkter drager slutninger, der kan minde mere om politisk farvet samtidshistorie end videnskabelig forsvarlig etnografi. Jeg har omtalt de nuværende forhold ved det københavnske institut. Også ved Aarhus Universitet uddannes etnografer (eller etnologer), hvis eksamensordninger ikke er mindre neo-evolutionistiske og politisk betonedede. Dersom dette er andet og mere end en øjeblikkelig mode-strømning, må jeg nok vende tilbage til det ubesvarede spørgsmål i indledningen, hvor jeg omtalte, at Nic. havde præget et nyt afsnit af fagets historie. Spørgsmålet var — og er — om dette afsnit tillige betegner et afsluttet kapitel.

Nic's egen forskning fulgte som omtalt ældre dansk tradition, men den rent kulturhistoriske linie supplerede han med, hvad der kaldes for engelsk funktionalisme, d.v.s. større interesse omkring de enkelte folks sociale mønstre og samfundsmæssige strukturer. Nic. har selv redegjort for problemerne i en fortrinlig orientering: »Primitive kulturer, nogle hovedtræk af etnologiens historie«, dog en bog på 300 sider. Det er en fin og neutral redegørelse for de mange skoler og metode-retninger, som gennem årene har domineret international etnografi eller etnologi (to betegnelser, der ofte bruges noget tilfældigt om samme videnskab). Nic's fremstilling er klar og illustreret med praktiske eksempler; det er også

nøglen til forståelsen af hans egen forskning. Bogen er skrevet forholdsvis tidligt, i 1963 (og således før de lige omtalte neo-evolutionistiske retninger dukker op), men hans senere forskning synes at følge samme linier. I bogens forord står en vigtig og stadig gyldig sætning: »Det er imidlertid gennem personlige feltstudier, at forskeren kan vurdere skolerne kritisk — intet er så vigtigt for teoretisk etnologi som feltarbejdet«.

Feltarbejde. Det var netop udgangspunkt for Nic's egen forskning, teoretisk som praktisk. Jeg har allerede nævnt, hvorledes han startede på egen hånd blandt de nordskandinaviske samer, før han knap var kommet i gang med sine studier. Og hvordan han to år senere ene mand rejste til Nordafrika i tre måneder. De afrikanske nomadefolk, primært tuaregerne, blev målet for ialt 8 forskellige rejser af tilsammen mere end tre års varighed. Efterhånden får Nic. også de nødvendige hjælpemidler. Således kan han på den længste af ekspeditionerne (i 1954/55) købe fire kameler og skaffe en arabisk fører. Normalt færdes Nic. alene, af og til med et par tuareger som rejsefæller. Han lever blandt dem, som en af deres egne, og lærer sig deres sprog, hvad der er væsentligt for at forstå deres ofte komplicerede samfunds- og slægtsmønstre. Fysisk udholdende, skarpt iagttagende og fremfor alt med en ganske særlig evne til at forstå og omgås mennesker, får Nic. det dybe indblik i sine værtsfolks levevis og hele deres samfund, som han senere kan berette om. Det bliver til feltstudier efter de bedste danske traditioner. Barnsdrømmen om en indsats i stil med Knud Rasmussens er gået i opfyldelse, omend under andre himmelstrøg.

Da Nic. har fået bragt sine nomadestudier til en foreløbig afslutning med disputatsen 1963, vil han tage en ny opgave op og prøve at komme nogle af de få afrikanske jægersamfund ind på livet. 1963 planlægger han en rejse til den centralafrikanske stat Chad for at studere de såkaldte Haddad-folk. Denne gang er han ikke ene, men arbejder sammen med etnografen Ida Nicolaisen, som han to år forinden var blevet gift med. I alle følgende år præges deres forskning, i felten som hjemme, af et lykkeligt samarbejde, og af gensidig støtte ved løsning af i reglen individuelle opgaver inden for fælles geografiske områder.

Chad-ekspeditionen var tænkt som en orienterende undersøgelse, men blev ikke til mere. Der var flere grunde. Det lille jægerfolk viste sig at være delt i to forskellige grupper med hver sine fangstmetoder, og den ene levede tilmed nu i afhængighed af en dominerende hyrdestamme, Kreda-folket. Missionen havde også taget deres gamle religion fra dem og givet dem Islam. Kort sagt, Nic. fik videnskabelige betænkeligheder

ved at fortsætte sit arbejde her. Karakteristisk nok publicerede han en afhandling om Kreda-nomaderne samt nogle rent foreløbige rapporter om de primitive jægere. Og han udarbejdede samvittighedsfuldt et 200 sider stort manuskript om jægerfolket, dets erhverv, sociale organisation og andre aspekter, så langt som han nu nåede på den ret korte rejse. Manuskriptet ville han dengang ikke gøre færdig. Nu bør det udgives, — Haddar-jægerne eksisterer ikke mere.

Efter en kortere pause, der falder sammen med arbejdet omkring fagets og instituttets opbygning, har Nic. planer for nye feltstudier blandt primitive jægerfolk, denne gang i Sydøstasien. Hist og her findes endnu rester af folk, hvis erhverv fortsat er baseret alene på fangst og indsamling. Overalt er de hårdt trængt af agerbrugere, for ikke at tale om nutidens industrisamfund. De er alle dårligt udforskede. Små grupper Negritoer i Bagindien viser sig at være vanskelige eller umulige at besøge, men det synes lettere på Philippinerne, i hvis bjerge der endnu findes flere Negrito-stammer. Der bliver mulighed for et 3 måneders ophold i 1968, men så opgiver Nic. videre arbejde her, primært fordi regeringen anser disse folk for farlige og kun vil tillade besøg under militær eskorte, hvad der for en etnografisk forsker er en umulig situation. Som sædvanligt udarbejder Nic. trykte rapporter om sine iagttagelser.

De næste forsøg er mere heldige. 1973 og 1975 opholder han sig sammenlagt omkring ét år på Borneo og får mulighed for studier blandt de såkaldte Penan-jægere. De lever som små grupper i mere utilgængelige bjerg-egne; nogle af dem er endnu rene jægere. Nic. får indsamlet et stort materiale; bl. a. interesserer kontakten med og eventuel påvirkning fra de omboende agerbrugere ham (også på grund af den aktuelle metode-debat inden for faget). Efter hjemkomsten går han i gang med bearbejdning af stoffet, men når kun at få et par mindre afhandlinger færdige. Blandt Penan-folkets egen kultur fængsler to elementer ham særligt, dels forholdet mand—dyr, d.v.s. i dette tilfælde de hunde, som er vigtige for vildsvinejagten, og dels de såkaldte døde-navne. Sker der et dødsfald i slægten, må de nærmeste medlemmer skifte navn, forskelligt efter hver enkelt persons slægskabsforhold til den afdøde. Blandt Penan-folkene i det 7. regeringsdistrikt optegner Nic. 43 forskellige døde-navne, en fordobling af, hvad tidligere etnografer havde registreret. Det store antal skyldes, at man må tage hensyn til selv små detaljer i slægtskabsforholdet: dør f. eks. et barn, får faderen og moderen forskellige betegnelser, eftersom det er den førstefødte, nr. to, tre etc. Forklaringen

ligger i frygt for den afdødes sjæl, der kan skade de efterlevende, og som derfor må forvirres gennem navneskifterne.

Det er dog blandt Afrikas ørken-nomader, frem for alt tuaregerne, at Nic's helt store, videnskabelige indsats ligger. Hovedarbejdet er hans nu klassiske bog »Ecology and Culture of the Pastoral Tuareg« fra 1963, en over 500 sider svær bog, hvor han kort og knapt beskriver væsentlige sider af disse folks historie og materielle kultur, deres politiske og sociale strukturer og deres komplicerede familiemønstre. Anmeldere i mange lande er enige om, at man her har den hidtil bedste og mest dybtgående analyse af tuaregerne i hele deres enorme udbredelsesområde. Men for Nic. er det kun første del af et større værk. Et næste bind er næsten færdigt i manuskript, med supplerung og uddybninger af en række væsentlige aspekter, og et tredje bind er sådan set forberedt, men Nic. var ikke sikker på, om han ville udgive det på grund af emnets specielle karakter og — som han engang har sagt det — af hensyn til det fåtal læsere, som kan følge hans »lange, kedsommelige fremstilling«; han ville her behandle de talrige og yderst komplicerede systemer og regler for slægtskabsforbindelser hos de forskellige grupper af tuareger. Nic. følte i det hele taget, at han ikke havde fået afsluttet sine studier her, og han ville gerne tilbage til nye felt-undersøgelser.

Hvor kortfattet end min behandling af Nic's omfattende videnskabelige indsats kan synes, har jeg forsøgt at nævne noget af det vigtigere. I hans omfattende bibliografi, som vil blive bragt andetsteds, finder man større og mindre artikler, især om tuaregerne og om andre afrikanske nomadefolk. I nogle tilfælde er det forarbejder til disputatsen, i andre tilfælde emner, som kun summarisk eller dårligt nok er behandlet her, f. eks. de religiøse forhold.

Nic. var i al sin tid en meget flittig skribent til trods for sine andre forpligtelser. Hvad han har publiceret, er altid gennemtænkt og omhyggeligt bearbejdet; var han ikke selv tilfreds med resultatet, blev manuskriptet lagt til side.

Den samme redelighed prægede hele hans gerning ved universitetet, i forskningsråd og videnskabelige selskaber. Lige fra studietiden har der været en respekt om Nic. og for alt det, han fik udrettet. Samtidig bevirkede hans personlige egenskaber, hans medfødte venlighed, hans beskedenhed og ikke mindst hans store hjælpsomhed, at han fik mange venner blandt kolleger og studerende. Gennem de senere år var han ikke mindst interesseret i at hjælpe de helt unge frem gennem råd og handling, hvor forskellig end deres opfattelse af rent faglige problemer

kunne være. Og netop mange af de yngre og mere kritisk indstillede fagfæller viste deres taknemlighed mod ham gennem hans sidste, svære måneder — og det blev en opmuntring for ham.

I Selskabet vil vi mindes Johannes Nicolaisen, en stor forsker og et fint menneske.

Note:

En bibliografi over Johannes Nicolaisens artikler og videnskabelige arbejder er trykt i FOLK, Dansk Etnografisk Tidsskrift (vol. 23, 1981) i tilslutning til afdelingsleder Klaus Ferdinand's fine og personligt prægede nekrolog; her vurderes hans omfattende forfatterskab så indgående, som kun en af fagets egne folk er i stand til at gøre det.
